

# Könyvek között

## HIMNUSZ – SZÓZAT

Könyvek között rovatunkban először hívjuk fel a figyelmeteket hanglemezsre, s nem véletlen a választásunk – olyan lemezről írunk, amelynek minden családi lemezgyűjteményben meg kellene lennie, mint ahogy talán egyetlen család könyvespolcáról sem hiányoznak *Petőfi Sándor*, *Ady Endre*, *József Attila* verseskötetei. *Jókai Mór* és *Móricz Zsigmond* legfontosabb regényei. Ez a hanglemez a *Himnusz*t és *Szózat*ot tartalmazza. De hiszen – mondhatnátok – ha a *Szózat*ot ritkábban is, nemzeti himnuszunkat elég gyakran hallhatjuk ünnepélyeken vagy nemzetközi sportversenyeken, miért kellene mindkettőnek *otthon* is meglennie? Először is azért, amiért *Petőfinek* és *József Attilának* – ahogy az ő verseik válaszolnak a problémáinkra, vigaszt és erőt adnak a bajban, ugyanúgy töltekezhetünk erővel és lelkesedéssel e két népénekükből, amelyek éppúgy jelképezik Magyarországot és a magyarságot, mint a nemzeti színek és kultúránk egy-egy kiemelkedő alkotása. De a *Hungaroton* és a *Hazafias Népfront* új kiadványa nemcsak megszólaltatja *Kölcsey Ferenc* és *Vörösmarty Mihály* versét, *Erkel Ferenc* és *Egressy Béni* zeneművét, hanem be is mutatja mindegyik mű gazdagságát, s nemcsak a lemezkísérő tanulmányok alapos ismertetéseivel, hanem azzal is, hogy a lemezen a *Himnusz* és a *Szózat* szövegét többféle színészi előadásban, zenéjét különböző együttesekre írt feldolgozásokban hallhatjuk, s megszólal néhány olyan más mű is, melyek a *Himnusz* és a *Szózat* gondolatkörét teszik teljesebbé vagy róluk vallanak (*Illyés Gyula Kölcsey-esszéjének részlete*, *Arany János Rendületlenül* című költeménye stb.).

A kísérő tanulmányok elmondják a két mű keletkezéstörténetét. *Kölcsey Himnusza* (eredeti helyesírással: Hymnus) 1823-ban íródott, *Vörösmarty Szózata* pedig 1835–36-ban, zenéjük pedig egy-egy pályázat eredményeképpen született – a *Himnusz* megzenésítésére 1844-ben, a *Szózat*éra 1843-ben hirdetett pályázatot a Nemzeti Színház. A két díjazott alkotás – *Erkel Ferenc* és *Egressy Béni* művei – között sokáig nem dőlt el, melyikük válik a nemzet himnuszává (a *Szózat* egészen a XIX. század második feléig népszerűbb volt), zeneileg mindkettő értékes (bár *Erkel Himnusza* könnyebben énekelhető), s az alapjukul szolgáló költemények is hasonló gondolatokat szólaltatnak meg – a dicső múlt felidézését és az elnyomott nemzet buzdítását *Vörösmarty* és *Kölcsey* egyaránt összekapcsolja a nemzethalál lehetőségének felidézésével –, végül a *Himnusz* került az első helyre, sőt, egy időben a *Szózat*ot mellőzték is, de néhány éve gyakran halljuk egymás mellett a kettőt, s ez így helyes, mert egyformán fontosak számunkra.

A lemezt hallgatva nehéz tárgyilagosnak maradni a művészi teljesítmény megítélésakor (a *Himnusz* hallatán, különösen a befejező soroknál, akkor is könnyeznem kell, ha gyenge előadásban szólal meg), de *Bessenyei Ferenc* és *Gábor Miklós* Himnusz-versmondását, *Szabó Gyula* és *Kállai Ferenc* ihletett *Szózat*-interpretálását, a különböző feldolgozásokat vezénylő *Ferencsik János* teljesítményét mindenképpen ki kell emelnem. S jól foglalják össze a tudnivalókat *Lukácsy Sándor* és *Legány Dezső* tanulmányai is.

Egy saját benyomás: a Himnusz énekelve, a Szózat zenekari változatban a leghatásosabb. S egy emlék: 1971 szilveszterét diákként Leningrádban töltöttem, igazi nemzetközi társaságban – örmény, lengyel és japán diákok között. Éppen ezért többször is beköszöntött hozzánk az új esztendő – mindenki a hazájában érvényes helyi idő szerint fogadta „éjfélkor”, s mindegyikünk elénekelte a nemzeti himnuszát. Amikor a magyar himnuszra sor került, társaim meglepetten kérdezték, hogy miért ilyen szomorú a mi himnuszunk, hiszen a legtöbb nemzeté pattogós, vidám katonaindulóra emlékeztet. Szomorú? – ezen én lepődtem meg, mert sohasem éreztem, hogy másmilyennek kellene lennie. Nem is tudom, meg tudtam-e akkor magyarázni e „szomorúság” okát, hiszen a magyarázathoz el kellett volna mesélnem a magyar történelemnek 1526-tól a Himnusz reformkori születéséig szakadatlanul tartó szerencsétlenségsorozatát, az ország többszöri feldarabolását, az elvesztett szabadságküzdelmeket, s azt az óvatos, de még a katasztrófák megismétlődésétől tartó bizakodást, amely Kölcsey Ferenc tollát vezette, s amelynek tökéletes zenei kifejezését Erkel Ferenc találta meg.

„A himnusz nem egy énekszám hanem a himnusz...” – írta egyik kortárs költőnk, Pintér Lajos *Résztevőkhöz rendezőkhöz* című versében. A Himnusz–Szózat-lemez megismerése a költőt igazolja. (HUNGAROTON SLPX 19133)

BAKA ISTVÁN

---

## Sütő András: Gyermekkorom tükörcserepei

Az emberi élet során főlhalmozódó emlékek teljességét, a tükör egészét aligha képes bárki is maradéktalanul megőrizni. Tükörcserepekre, a múlt idő dirib-darabjaira emlékezünk csupán. Ezért írta az élő magyar irodalom csúcsaira jutott Sütő András új könyvének fedőlapjára: *Gyermekkorom tükörcserepei*. A múltban történeteket idézi az író, s arra a mindannyiunkat izgató kérdésre keresi a választ, hogy honnan jövünk? Főleleveníti emiatt családjának megpróbáltatásokkal teli útját. Sütő András *Anyám könnyű álma* című munkája az újabb magyar prózairodalom egyik legsikeresebb műve. Ebből a „naplójegyzeteket”, a szülői házban készült mai följegyzéseket tartalmazó könyvből számos részletet válogatott Ablonczy László a *Gyermekkorom tükörcserepeibe*.

A „honnan jövünk?” kérdésére – kitűnően érezteti ezt a kötet – csak úgy válaszolhat az író, ha a szűk családi kör mellett a szülőföldről, a fölnevelő erdélyi (mezősegi) tájról, s az itt élő magyarság történelméről szól. De a könyv gazdag képanyagában is azért kapott helyet például az évszázadokon át működő híres iskola, a nagyenyedi Bethlen-kollégium, Mátyás király kolozsvári szülőháza, a segesvári Petőfi-emlékmű, a kézdivásárhelyi Gábor Áron-szobor, valamint Ady Endre szülőháza és Benedek Elek kúriája, hogy a szép felvételek is érzékeltesék Erdély páratlanul gazdag történelmi, irodalmi és művelődéstörténeti értékeit. Sütő András úgy érzi, „örök adása” szüleinek, szülőfalujának és a szülőföldnek. Ez a könyv így „emlék, emlékezés, főhajtás azok előtt, akik életük napjait beépítették a gyermekeik életébe. Így tehát az én életembe is.”

Az enyedi kollégiumban a kisdíjak voltak a tűzfelelősök, ám ez a megbízatás elkísérte őket egész életükön. Csak éppen később már nem a tűzre, hanem az értékekre, a jó ügyekre kellett vigyázniuk. Például az anyanyelvre. Jól mutatják Sütő Andrásnak ezt a nyelvőri törekvését azok a részletek, melyek eredetileg az író *Engedjétek hozzám jönni a szavakat* című könyvében jelentek meg. Annak vagyunk itt tanúi, hogy a nagyapává